

3. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat
„A Magyar Huszár”
Hungarikumok Gyűjteményébe történő felvételéhez

Készítette:

Dr. Pál János

.....(aláírás)

Budapest, 2017. április „12”.

Takács Zoltán

.....(aláírás)

Budapest, 2017. április „12”.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

A) MAGYAR HUSZÁR ÉS LOVASHAGYOMÁNYŐRZŐ TÁRSASÁG (Közhasznú Egyesület) székhely: Hadtörténeti Intézet és Múzeum, 1014 Budapest, Kapisztrán tér 2-4.

B) Nádasdy Ferenc Huszár Múzeum (9600 Sárvár, Várkerület 1.)

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

A) Dr. Pál János - a MAGYAR HUSZÁR ÉS LOVASHAGYOMÁNYŐRZŐ TÁRSASÁG ügyvezető elnöke, képviselője, c. egyetemi docens
Levelezési cím: 1118 Budapest, Rozmaring utca 5.
Telefonszám: 06-70-530-90-47, 795-2170
E-mail: pal.janosne22@gmail.com

B) Takács Zoltán – a Nádasdy Ferenc Huszár Múzeum igazgatója
cím: (9600 Sárvár, Várkerület 1.)
Telefonszám: +36-95-320-158
E-mail: takacs.zoltan@nadasdymuzeum.hu

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése:

A MAGYAR HUSZÁR

A huszár olyan lovas katona, amely évszázadokon át fejlődve a 18. századra kifejezetten magyar sajátosságokra alapozódott könnyűlovassá vált. Így ismerte meg a világ, s ezekkel a sajátosságokkal vette át, majd sok esetben magyar legénységgel vagy kiképzőkkel, és minden esetben magyar mintára szervezve építette be saját haderejébe. Eközben a huszár a magyar nemzeti karakter részévé válva sokkal több lett mint egy speciálisan magyar katonatípus, szervesen beépülve a közgondolkodásba a hétköznapiak részévé vált, sajátos magyar szimbólum lett.

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód épített környezet	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

3. A nemzeti értéket tartalmazó értéktár megnevezése

Magyar értéktár

4. A nemzeti érték rövid szöveges bemutatása egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A huszár elnevezés eredetére vonatkozóan több meghatározást találunk:

Az 1835-ben kiadott Encyclopaedia Americana 6. kötet 494. oldalán (<http://hdl.handle.net/10689/16467>) olvashatjuk, hogy I. Mátyás király 1458-ban elrendelte, hogy 20 házanként egy embert kell kiállítani a táborába. A szótár innen eredezteti a hús ház költségén (árán) kiállított katonákat.

Az 1864-ben kiadott, MTA rendes tagok által szerkesztett szótár szerint ezen szó Zsigmond királyunk (1387-1437) korából származik, és eredetileg olyan lovas vitézt jelentett, akit az 1435-i országgyűlés óta a jobbágyok minden hús, néha azonban több vagy kevesebb telek után állítottak a vármegyék, részenként a zászlóaljjal bíró urak zászlói alá.

Egy másik elmélet szerint az elnevezés valószínűleg az olasz corsaro (jelentése vágató, futár) szóból ered, mellyel talán a 14. században, Itáliában nagy számmal zsoldosként szolgáló könnyűlovas magyar katonákat illették.

Mindezek a ma már túlhaladott, s talán megmosolyogtató nézetek azt bizonyítják, hogy mennyire sajátos nemzeti „intézménynek” tartotta már a XIX. században mind a nemzetközi, mind pedig a magyar közgondolkodás a magyar huszárt.

Ami bizonyos, hogy **Hunyadi Mátyás (1458-1490)** uralkodása alatt kapott még nagyobb szerepet a huszár lovas katona. Egy 1403-ban kelt latin nyelvű okmány említ egy huszár kapitányt, továbbá egy valószínűleg a 15. század elején írt okmány egy Imre Huszár nevű egyént, és végül egy 1449-ben kelt okmány is magyar huszárt említ. Mátyás király egy 1481-ben írt latin levelében a fekete seregén belüli könnyűlovasságot már huszároknak (hussarones) nevezi („equites levis armaturae, quos hussarones appellamus” magyarul „könnyű fegyverzetű lovasok, akiket huszároknak nevezünk”)

Mátyás király huszárjai, korabeli német és olasz írók szerint: nemes ifjak és urak által vezényelt tizedeket, századokat és ezredeket képeztek, és füрге, apró, de rendkívül kitartó és edzett lovakon, másfél ember hosszúságú kopjakkal, szablyákkal és fokosokkal harcoltak. *Öltözetük igen jól cserzett bőrökből készült. Sarukat viseltek, melyekre a sarkantyúkat szíjjakkal csatolták fel; fejüket csúcsban végződő, orrvédő rúddal ellátott sisak, vagy pedig vastag nemezből vagy báránybőrökből készített kucsmákkal, felső testüket némelyek sodronyínggel, mások a vállra vetett báránybőrökkel bélelt, cserzett bőrökből készített rövid felső ruhával (mente) s egy e fölött viselt farkasbőrrel védték.*

Mária Terézia (1740-1780) hosszú uralkodása alatt a véget nem érő háborús időben kilenc magyar huszárezredet állítottak fel az állandó hadsereg kötelékébe. Vezetőik a kor legnagyobb katonái voltak, közöttük olyan kiválóságok, mint

1. **Nádasdy Ferenc huszárgenerális (1708-1783)**, aki 1742-ben Chotusitz-nél rohammal győzött és elfoglalta Pisek várát, 1744-ben a Rajnán túl szétverte a francia sereget, Nagy Frigyes porosz király seregét kiszorította Csehországból, 1746-ban Olaszországban Piacenzánál 7000 spanyolt kényszerített fegyverletételre, legnagyobb győzelme pedig a kolini csatában volt Nagy Frigyes ellen. Nádasdy Ferenc hat lovasdandárral hét porosz rohamot vert vissza a kolini ütközetben, ezzel biztosítva a győzelmet. A kolini győzelem emlékére Mária Terézia Rend-et alapított a királynő és az első négy kitüntetett között két magyar volt, Nádasdy és a kor másik kiváló huszára:

2. **Gróf Hadik András tábornagy (1710-1790)**, aki alig több mint ötezer katonájával betört a porosz fővárosba, Berlinbe és azt megsarcolta 300 ezer tallérral, miközben a túlerőben lévő ellenség alig kétóránnyira volt. Másik győzelmét lovasdandár-parancsnokként aratta a németalföldi Rozendval-nál. Mária Terézia 1774-ben grófi címet adományozott neki és a Főhaditanács elnökévé nevezte ki. Lovasszobra a Budai várban áll.

3. Az Észak-Amerikai kontinensre is eljutott a magyar huszár, a karcagi születésű **Fabriczy Kováts Mihály huszárezredes (1744-1779)** személyében. Jelmondata saját szavai szerint: „Fidelissimus ad Mortem - Leghívebben mindhalálig”. Az amerikai függetlenségi harcok egyik

győztes csatájában, Charlestonban halt hősi halált 1779. május 11-én a szabadságért. A híres huszár tiszteletére 1991-ben Karcagon megalakult a Kováts Mihály Baráti Társaság Egyesület. 1992 óta minden évben május elején „Kováts Mihály emléknapokat” rendeznek a Kováts Mihály Általános Iskola tanulóinak bevonásával. A Kováts Mihály huszár bandérium is bemutatót tart az ünnepségen, és részt vesz a koszorúzáson.

II. József (1780-1790) császár uralkodása alatt megkezdődött a katonai ménesek felállítása, melyek közül **Csekonics József (1757-1824)** vértesszázados javaslata és tervezete alapján a **mezőhegyesi ménes intézet** került felállításra **1785-ben**. Csekonicsé az érdem, hogy az alföld leggazdagabb takarmánytermő vidéken javasolta a ménesalapítást, ahol még az évezredes múltra visszatekintő arab fajta évjáratai is 3 centiméterrel nagyobb magassági méretet értek el.

A napóleoni háborúk is bővelkedtek kiváló magyar huszárokban, melyek közül feltétlenül ki kell emelni a közlegényből ezredessé és **bárái rangra emelkedő Simonyi Józsefet, vagy ismertebb nevén Simonyi óbester (1771-1832)**: „1800-ban Langenfeldnél 30 huszárával elfog egy 320 fős francia előőrsöt. A wagrami ütközetben (1809) feladatul kapja Thaya hídjánál az ellenség feltartóztatását. A hidat huszáraival hősiességen védi, ezzel biztosítva az osztrákok visszavonulását, majd felgyújtva a hidat, utolsóként vágta vissza... Lipcsénél a „népek csatájában” (1813) vakmerő lovasrohamot indít, amelyben megfutamat több francia lovascsapatot. Lyon bevételénél 1814-ben huszáraival átúsztat a Rhone folyón, és hátba támadja a franciákat.

A magyar lovasság 1815-re eléri a 15 huszárezred méretet. Ló utánpótlás (remonda) céljából a mezőhegyesi és bábolnai állami ménesbirtokokon már tudatos, irányított tenyésztés-nemesítés folyik. Tökéletesedik a lovaglási stílus, finomodik a ló szerszámozása, sajátos magyar díszítőelem lesz a sallang, a több szíjből font művészi remekmű, a kantáron, szügyellőn és a farmatringon is. A huszár ruházata is fokozatosan változik, a süveget, később a kucsmát már 1769-ben felváltotta a csákó. Főúri ezredeknél eltérő a szín pompás öltözetek díszítése és színe is. A huszár fején csákó, csákórózsával és tollforgóval, a dolmány és mente sűrű zsinórozású. A díszes tarsoly formája olyan, mint honfoglaló eleinké. Fő fegyver továbbra is a szablya, a legénységnek elöltöltős gyutacsos karabély, a tiszteknek párpisztoly.

A szügyellő, a nyeregbundát leszorító felső heveder és a farmatring egységes volt minden ezrednél. A lovat díszes sabrak takarta, a szélén az arany sávok, a csákó díszítése a ruha gazdagabb zsinórozása és a lószerszám sallangjai, a rézveretek mutatták a tisztek rangját, ezzel fejezték ki a rangjelzést.

A huszár szolgálati ideje 1845-ig tíz, ezután 8 év hat év hosszabbítási lehetőséggel. A toborzást hadfogadó állomások végezték, megadták a módját verbunkos zenével, tánccal és italozással.

Az 1848-49-es szabadságharc dicsőséges Tavaszi Hadjáratának harcaiban is helytállt a lovasság: Hatvan, Tápióbicske, Isaszeg, Vác, Nagysalló, diadalútján. Erdélyben Bem tábornokkal Gálfalva, Szőkefalva, Vízakna a győztes csaták színhelyei. A Piski csatában a Württemberg-huszárok, a medgyesi ütközetben három huszárezred; Mátyás- a Vilmos- és a Székely-huszárok győztek az ellenség felett. Nagyszebennél a császáriakat segítő orosz elit lovasságot, a kozákokat a Württemberg-huszárok futamították meg. A szabadságharc legnagyobb lovas csatája Komárom alatt zajlott le 1849. július 2-án, ahol 40 magyar huszárszázad küzdött 50 osztrák-oszlovasszázaddal szemben. Háromszori visszavonulás ellenére a csata végül is sikeres volt. A végső harc, a nagy csata Temesvárnál volt. „Két nagyhatalom túlereje, az európai országok érdektelen közömbössége, mint már annyiszor, hősi küzdelmeink lehangoltságát idézte elő.” Írja Vitéz Nagy Kálmán ny. huszárezredes és hadtörténész, a valaha élt legidősebb huszár (1909-2010).

A szabadságharc kormányában 3 huszár is volt: Gróf Batthyány Lajos miniszterelnök, gróf Széchenyi István közlekedési és közmunkaügyi miniszter, valamint Mészáros Lázár hadügyminiszter. Ezen túlmenően a 13 aradi vértanú közül 5 szintén huszár volt.

A hagyományörző huszár egyesületek, bandériumok 1989 óta hagyományosan minden évben részt vesznek, tisztelegnek a Tavaszi Hadjárat egykori helyszínein: Tápióbicske, Isaszeg, Nagykáta, Aszód, Kóka, Gödöllő, Vác, Jászfényszaru, Pákozd, stb.; Komáromban pedig évente koszorúzásra kerül sor a háborúban elpusztult katonalovak emlékére.

Az 1848-49-es szabadságharc leverését követően átszervezték a lovasságot, megváltoztatták az egyenruhát, gallérra varrt csillagokkal jelölték a rangot, ami ma is így van. A dolmányt felváltotta a hosszabb atilla ritkább zsinórozással. A kiképzés nagy fejlődésen ment át a századfordulóig.

Az ország lóállománya meggyérült, szükségesnek mutatkozott annak szaporítása és minőségi javítása céljából még egy állami ménes felállítása. Így alakult meg 1853 elején a **kisbéri ménes parancsnoksága**. A ménesintézet angol telivér, kisbéri félvér és hidegvérű lovak tenyésztésével foglalkozott.

1861-től bevezették a könnyű ügetést, ami hosszú távon kevésbé volt fárasztó és jobban kímélte a ló hátát is. Az ősi magyar nyereg technikai elemei alapján bevezették a tiszafüredi mintájú bocknyerget előbb fa-, majd acélvázal. Ez kímélte a ló hátát, biztonságosabb lett a nyeregben ülés és lehetővé tette a célszerű málházást.

Az 1867-es kiegyezést követő időszakot a magyar huszárságtól elválaszthatatlan lótenyésztés szempontjából, az 1848-49-es szabadságharcban is harcoló **Leveldi Kozma Ferenc (1826-1892)** huszár- és katonatiszt neve fémjelzi, aki a magyar lótenyésztés aranykorának megalapozója volt. Munkásságának köszönhetően a Mezőhegyesi-, Kisbéri- és Bábolnai katonai ménesek a Magyar Királyság államigazgatásának részévé váltak. 1874-ben pedig kezdeményezésére helyezték az Olt völgyében fekvő Fogarasra a lipicai tenyésztőrzset. Az ezen állami ménesekből kiválogatott magyar lovak az 1878. évi párizsi világkiállításon a francia köztársasági elnök nagy aranyérmét nyerték el. Munkásságának eredményét a statisztikai adatok talán minden méltatásnál hitelesebben jelzik. 1867-ben Magyarországról 7907 lovat adtak el külföldre, 1897-ben pedig 41 177-et. A számszerű növekedés tehát ötszörös, de ennél többet mond az anyagi mutató, az exportált lovakért kapott összeg, amely az 1867. évi kb. 600 000 Ft-hoz képest több mint 14 millióra, közel huszonháromszorosára emelkedett. Fellendítette a magyar lótenyésztést, emlékét kegyelettel őrizzük. Szobra van Mezőhegyesen, Kisbéren, Baracskán és Budapesten is, ahol a Földművelésügyi Minisztérium épülete mögött lévő utcát is róla nevezték el.

A kiegyezés után 14 magyar huszárezred működött az Osztrák-Magyar Monarchia közös magyar hadseregében, amelyek a Monarchia teljes területén szolgáltak, és családjukat is vihették magukkal. A m. kir. honvédség állományában további 10 huszárezred szolgált.

A tűz- és gépfegyverek fejlődésével - amelyek a lovasság egyre nagyobb veszteségeit okozták, és a huszárok csatát eldöntő szerepének megszűnéséhez vezettek - a harcokban csökkent a lovasság szerepe, de ezzel ellentmondásos volt a magas színvonalú lovas- és újoncképzés, a huszár harcászati tudomány fejlődése. Német nyelven megszületett a lovaglászelméleti szakirodalom az osztrákok felsőbb iskoláiban. Nagyon nőtt a huszárok társadalmi presztízse, a tisztai állomány az arisztokrata és nemesi családok fiaiból verbuválódott, a társasági szalonok nyitva álltak a nyalka és udvarlóképes huszártisztek előtt. A katonai ranglétra társadalmi felemelkedést jelentett az alacsonyabb származásúak előtt is. A közhuszárok általában munkában edződött egészséges gazdafüük, vagy pásztor-fiatalok, akik már jól tudtak bánni az állatokkal, csak a lovaglós tudásukat kellett tökéletesíteni.

A századfordulón a lovasságot felszerelték az új haditechnikával, kaptak gyorstüzelő karabélyt, a vezetőkló hátára géppuska került, híradóegység és páncélos-kocsi is segítette őket.

Az I. Világháborúban már ilyen volt a felszereltségük, de a színes egyenruha helyett szürkét kaptak az álcázásuk végett. Elsőrendű feladatuk a felderítés, vonulás biztosítása és a csapatok közötti kapcsolattartás, a hírvivő szolgálat, de a háború első éveiben még voltak komoly összecsapásaik is az ellenséges lovassággal. A lovasrohamok nagy része már vérbefulladt az állóháborúban, a géppuskák tűzében és a lövészárkok, drótakadályok miatt. Néhány sikeres lovasroham után a lóról leszállva, gyalogrohamra és lövészárkok harcra kényszerültek, de még így is hős huszárok voltak Doberdó és Asiago sziklapoklaiban és a Piave partjainál.

A huszárszellemiség a harcokban tovább élt, de példás rend és fegyelem volt, amikor lövészárkokba kényszerültek és ott kellett harcolni. A hadtörténészek részletesen feldolgozták a két világháború csatáit és veszteségeit, kötetek jelentek meg ezekről. A veszteségek egyaránt sújtották a tisztikart és a legénységet és a lóállomány nagy része megsemmisült, de a háború vége a magyarság összeomlását is jelentette, mert a trianoni békediktátum derékba törte nemzetünket.

A veszteségeket tovább növelte a vörös diktatúra. A román megszállók mindent elraboltak, ami útjukba került, az értékes lovak százait hajtották el, melyek közül jellegzetes huszárlovunkat, a Gidrán állományt érte legnagyobb veszteség.

A két világháború között a trianoni békediktátum korlátai ellenére újra talpra tudott állni a lovasságunk. Az elcsatolt országrészekben maradt lovas-képző intézetek és a Ludovika Akadémia működésének tiltása miatt 1922-ben alapítottak egy tisztképző fedőszervet Pótló Idomító Keret néven.

A Magyar Királyi Lovaglótanár Képző és Hajtóiskola Örkényben 1930-ban nyitotta meg kapuit. Ez volt az akkori világ egyik legkorszerűbb lovas-kiképző intézménye. A legkiválóbb szakemberek oktatták a lovaglást és a hajtást, itt készült fel a lovas olimpiai keret, eredményeiket máig sem lehetett túlszárnyalni.

Az első világháború tapasztalatait és a haditechnika fejlődését figyelembe véve megkezdődött a hadseregszervezés. Négy huszárezred alakult hagyományos elnevezésekkel: az 1. Ferenc József Jászkun-, 2. Árpád Fejedelem-, 3. Nádasdy Ferenc-, 4. Hadik András- Huszárezredek. Ezenkívül hét vegyes dandárba is beosztottak egy-egy lovas századot. A fejlesztés keretében a lovasságot kiegészítették géppuskás, páncéltörő ágyús, tüzér, árkász és távbeszélő, valamint könnyű harckocsi és kerékpáros egységgel.

Ahogy a Lovas Nemzet című könyv fogalmaz: „A magyar lovasság hattyúdala véres utójáték. Egy részük Budapest védelmében esett el, vagy került fogságba, mások új egységekbe szervezve a Dunántúlon küzdöttek tovább, egészen a határ átlépéséig, hogy végül angol vagy amerikai fogságba essenek.”

A magyar huszárság több mint fél évezredes tevékenysége 1954 novemberében Miskolcon fejeződött be. A szovjet javaslatra és szervezési elveik alapján felállított alakulatoknak semmilyen szerepük nem volt a haza védelmében, mert nem volt kiképzésük sem. Részben tovább élt még a huszár szellem, az eszmeiség a határőr lovasok és lovas-rendőrök alakulatainál, valamint a lovassportban.

1954 óta azonban rendszeresen részt vesznek az országos és regionális mezőgazdasági kiállításokon, lovas fesztiválokon és –világtalálkozókon, továbbá újabban a „Nemzeti Vágta” rendezvényein és külföldi lovasbemutatókon a huszár karusszellel.

Hagyományörző huszár alakulataink már több mint húsz éve díszes egyenruhákban parádéznak nemzeti ünnepeinken és az ősökre emlékező évfordulókon. 2001-ben megalakult a 15 éve működő Nemzeti Lovas Díszegység. A Magyar Lovas Népiegylet és a huszárok ezidáig mintegy 10

országban, 24 városban szerepeltek nagy sikerrel, és rendszeresen jelen vannak az állami ünnepeken, államfők fogadásán a Sándor Palotánál. A média azóta világszerte megismertette a magyar huszár díszelgő és az ünnepek színvonalát emelő szereplését, melyeknek köszönhetően Magyarország, a magyar nemzet sok új baráttra tett szert.

Vitéz Nagy Kálmán: „A magyar huszár emlékét és szellemét meg kell őriznünk népünk, ifjúságunk szívében – a sorsot vállaló, a reménytelennek látszó helyzetekben is a mindig újrakezdés hitét és akaratát s az érte végzett szívós munkát, a haza rögéhez való ragaszkodást.”

A magyar huszár hírét korunkig kiterjesztik, hagyományait ma is ápolják:

I. Egykori katonai ménesek

Mezőhegyesi ménes

4 törzsre oszlik:

1. Nóniusz törzs: Franciaországi Rosieresi méneséből zsákmányolták a győzelmes osztrák hadak 1815-ben. A nóniusz senior mén, apja Orion, nagyapja Marmetin angol származású mén volt.
A mezőhegyesi nóniuszt nagy nóniusznak, a hortobágyi nóniuszt kis nóniusznak nevezzük.
2. Gidrán ménes: 1814-ben báró Fechtig egy Gidrán nevű mént szerzett Arábiából, amely előbb Lipicán, azután pedig 1818-tól kezdve Bábolnán fedezett. Ezen Gidránnak a kopcsáni ménesből származó kancával Bábolnán nemzett szintén Gidrán 1. nevű utódja tekinthető tulajdonképpen ősapjául a mai Gidrán ménesnek. A Gidrán kancákat időközönként más arab ménnel is és angol telivér ménnel fedeztetik. A Gidrán fajta lovak testalkata egyöntetűsége általános, a színe aranysárga, illetve világos pej, ritkább a szürke szín. Erős csontozatú, külеме tetszetős. A Gidránoknak átlagos magassága 165 cm, átlagos testsúly 500 kg.
3. Az angol félvér ménes: furioso, North – Starnak is nevezhetjük a törzset, mert létesítésénél a hasonnevű két mén, illetőleg azoknak utódai játszottak fontos szerepet. A ménes anyaga eredetileg vegyes, csak 1841-ben kezdte meg a törzsalakítást Furioso angol telivér mén. A Furioso utódainál feltűnően erős a csontozat, széles szüggyl, bő mellkassal bírnak, a színük általában pej. A törzs alakításához hozzájárult továbbá a North-Star telivér mén is. North-Star angol telivér mén született 1844-ben. Az angol félvér ménes egyedeinek átlagos magassága 176-178 cm. Átlagos testsúlyuk 540-550 kg. Színük többnyire sötét pej.

1809 májusában Mezőhegyesre menekült a lipicai ménes a Napóleoni hadak elől. Hat évig voltak Mezőhegyesen, majd visszatértek Lipicára gyalogmenetben. A ménes egy része az idősebb kancák, mének, a beteg évjáratú csikók visszamaradtak Mezőhegyesen. 1874-ben Fogarasra, majd 1912-ben Bábolnára kerültek.

Bábolna

A mezőhegyesi ménes-intézet megalapítója Csekonics József 1787-ben megbízást kapott a császártól, hogy egyrészt a hadsereg élelmezésére, másrészt pedig Bécs és környékének élelmezésére, ökrök szállításával foglalkozzék. Mezőhegyesről csupán Bécsbe hetenként 1000-1200 db ökrök hajtattak Bécsbe. Szükségesnek mutatkozott 1789-ben, hogy Komárom megyében egy állomást létesítsenek. Ekkor megvásárolták gróf Szapáry Józseftől 6800 holdat s egyidejűleg

megalakult a bábolnai ménes intézet, Mezőhegyes fiókjaként. 1806 novemberében önálló parancsnoksággal bíró ménes intézette nyilvánították.

Az első arab csődörök 1814-ben kerültek Bábolnára. Ezután több alkalommal vásároltak eredeti arab méneket és kancákat. Fadlallah el Hedad Mihály ezredes több esetben járt Arábiában arab lovak vásárlása céljából. Ebben az időben a bábolnai ménes intézet telivér arab kancáinak száma 22 volt. Néhány arab törzsmént az alábbiakban ismertetünk: Siglavy Bagdady, Kemir I. Mersuch III., Koheilan X Shagya törzs Gazal II, O' Bajan X, Ibn Galal I, Farag II stb.

Kisbér

Az 1848-49-i szabadságharc után az ország lóállománya meggyérült, szükségesnek mutatkozott annak szaporítása és minőségi javítása céljából még egy állami ménes felállítása. Így alakult meg 1853 elején a kisbéri ménes parancsnoksága. Megvásárolták az állam tulajdonába jutott Batthyány-féle kisbéri birtokot. A ménesintézet angol telivér, kisbéri félvér és hidegvérű lovak tenyésztésével foglalkozott. Kiváló angol telivér méneket és kancákat sikerült vásárolni, melyek közül kiemelkedő szerepet játszott Buccaneer, amely ló 30 éves korában, 1887-ben múlt ki. A másik mén Cambuscan, amely 1872-ben került Kisbérre. Fontos megemlíteni **Kincsem** /született 1874-ben/ akinek apja: Cambuscan. Anyja: Waternymph /szül:1860/. Kincsem tulajdonosa Blaskovicz Ernő volt. A kisbéri ménesbe született 1960-ban **Imperiál** is. Akinek apja: Imi, anyja Hurry nevű kanca, amelyet Olaszországból Radza del Soldo méneséből vásároltunk 1958-ban. /Megj. 25 versenyen indult, amelyből 20 versenyt nyert meg a két Derbyvel (Budapest, Bécs) együtt./

Megemlíjtük még, hogy 1922-ben megalakult a **Tolnatamási és vidéke félvér lótenyésztő egyesülete** és a **Mezőhegyes vidéki tájfajta lótenyésztő szövetkezet**. Elnöke D' Orsay Olivér ezredes volt. Mindkét szervezet igen sok remonda lovat értékesített a hadsereg részére.

II. Magyarországi és külföldi huszár hagyományörző alakulatok, egyesületek

1. Magyarország területén a Magyar Huszár és Katonai Hagyományörző Szövetség koordinálásával:
 - Bornemissza János Hagyományörzség Egyesület
 - Dabasi Hagyományörző Honvédtüzér Közhasznú Alapítvány
 - Egri Vitézlő Oskola
 - Fehérvári Huszárok Egyesülete
 - Fonyódi Múzeum és Helytörténeti Egyesület
 - Gömöri Lovas Egyesület
 - Hagyományörző 15. Pálffy Huszár Egyesület
 - Hajdú-Bihar megyei Lovas és Huszár Hagyományörző Sport és Kulturális Egyesület
 - Hertelendy Gábor Huszárregiment
 - Isaszegi Szent Márton Lovas Hagyományörző Egyesület
 - Jászfényszarui Szücs Mihály Huszárbandérium
 - Jász kun Magyar Királyi Honvéd Hadikultúra Alapítvány
 - Kecskeméti Huszárok Hagyományörző Egyesülete
 - Kiskun Huszár és Honvéd Hagyományörző Egyesület
 - Magyar Királyi Kassai V. Honvéd Huszárezred Nyíregyházi Osztálya
 - Mátyásfüldi Lovas Egylet
 - Mogyoródi Sándor-huszárok és Történelmi Lovas Hagyományörzők Egyesülete
 - Nagykun Nádor-Huszár Közhasznú Kulturális Egyesület
 - Pápai Huszáregyesület

- Pécsi Huszáregyesület
- Polgári Lovas Hagyományörző Egyesület
- Rózsa Sándor Hagyományörző Lovas Egyesület
- Somogyi Huszárok Egyesülete
- Soproni Huszár Hagyományörző Egyesület
- Szabolcs Fejedelem Hagyományörző Íjász és Lovasíjász Egyesület
- Szent László Völgye Lovas Hagyományörző Egyesület
- Szombathelyi 11-es Huszár Hagyományörző Egyesület
- Tapolcai Honvéd Kulturális Egyesület
- Töki Huszár és Lovashagyományörző Társaság
- Történelmi Lovastúra Egyesület
- Váci Huszár és Nemzetőr Bandérium
- Veresegyház Katonai Hagyományörző Egyesület
- "VÉRTES" Történelmi Hagyományörző Ifjúsági Egyesület
- Zrínyi Miklós Szabadidő- és Sportegyesület

2. A belügyminiszteri rendelettel 2001. január 1-je óta az állami protokoll keretében is megjelent a huszár hagyományörzés, amelyet a Nemzeti Lovas Díszegység jelenít meg;
3. Nemzeti Közszolgálati Egyetem sportegyesületének Ludovika Huszár Díszszakasz szakosztálya
4. Erdély (Románia)
 - Székely Virtus Hagyományörző Egyesület
 - Württemberg Sándor Egyesület (Erdőszentgyörgy)
 - Szentegyházi Hagyományörző Huszárbandérium
 - Partiumi Hajdú-Kuruc-Huszár Hagyományörző Egyesület
5. Felvidék (Szlovákia)
 - Első Felvidéki Huszárbandérium (Izsa)
6. Burgenland (Ausztria)
 - Esterházy Huszárezred

III. Magyar huszárhagyományok a világban

Zachar József, a közelmúltban elhunyt kiváló hadtörténész kutatása szerint a világ 34 országában alapítottak huszárezredeket.

Franciaország

Hazánkon kívül Franciaországban a legelevenebb a huszárok tisztelete, és a huszárhagyományok őrzése. Ennek nyomán a dél-franciaországi Tarbes-ban Frédéric Mitterrand francia kulturális miniszter 2012. március 3-án megnyitotta az első nemzetközi huszármúzeumot.

A franciákon túlmenően a német, spanyol, a svéd, a holland, olasz és az orosz nép is nekünk köszönheti huszár-kultúráját. Huszáralakulataikat magyar kiképzőtisztekkel szerveztették meg az angol, dán, porosz, holland, spanyol, svéd és orosz uralkodók, de még az Amerikai Egyesült Államok is függetlenségi háborúja, majd a polgárháború idején. A magyar huszár azért volt a legjobb a világon, mert ötvözte a klasszikus lovas iskola mesterfogásait a hagyományos, keleti népek praktikusabb, nyersebb lovas tudományával. Ennek nyomán máig létező katonai alakulatok őrzik a magyar huszárhagyományokat:

A. Bizonyítottan Magyar Huszárok által alapított, ma is aktív szolgálatban lévő huszár alakulatok a NATO-ban:

FRANCIAORSZÁG:

1. Bercsényi László ejtőernyős huszár ezred (1er Régiment de Hussards Parachutistes (1er RHP) Tarbes (English: 1st Hussar parachute Regiment) alapítva: 1720, alapító gróf Bercsényi László, Franciaország marsallja

forrás: <http://www.defense.gouv.fr/terre/l-armee-de-terre-au-contact/le-niveau-divisionnaire/3e-division/1er-regiment-de-hussards-parachutistes> 2016.08-03-20.21

3. Eszterházy huszárezred (3ème régiment de Hussards (3e RH) (English: 3rd Hussar Regiment) Metz

A huszároknak meg kell tanulni a magyar vezényszavakat, illetve magyarul énekelnek kuruc nótákat, népdalokat.

forrás: <http://www.defense.gouv.fr/terre/dossiers/14-juillet-2016/3e-regiment-de-hussards> 2016.08-03-20.24

DÁNIA:

Gárda huszárezred (Gardehusarregimentet (English: Guard Hussar Regiment))

forrás: <http://forsvaret.dk/ghr/Pages/default.aspx> 2016.08-03-20.32

B. Magyar mintára szervezett ma is aktív szolgálatban lévő huszár alakulatok a NATO-ban:

FRANCIAORSZÁG:

2. Huszár Ezred (2e régiment de hussards) Haguenau

forrás: <http://www.defense.gouv.fr/terre/dossiers/14-juillet-2016/2e-regiment-de-hussards>

HOLLANDIA

Regiment Huzaren Prins van Oranje

Regiment Huzaren Van Boreel (armoured reconnaissance – páncélos felderítő ezred)

KANADA

8th Canadian Hussars (Princess Louise's)

Sherbrooke Hussars

The Royal Canadian Hussars (Montreal)

1st Hussars

EGYESÜLT KIRÁLYSÁG

The Queen's Royal Hussars (The Queen's Own and Royal Irish)

forrás: <http://british-army-units1945on.co.uk/royal-armoured-corps/queen-s-royal-hussars.html> 2016.08-03-20.40

The King's Royal Hussars

forrás: <http://www.army.mod.uk/armoured/regiments/26875.aspx> 2016.08-03-20.48

IV. Nemzetközi Huszár Találkozók

Az I. Nemzetközi Huszártalálkozó 1988 őszén került megrendezésre Budapesten. Eljöttek a külföldi huszáregyesületek, huszártársaságok és lovas katonai szervezetek. Itt üdvözölhettük az angol Royal-huszárokat, a francia Bercsényi- és Esterházy-huszárokat és eljöttek a német, osztrák portugál huszárok képviselői is, valamint a horvátországi „Sinji Alka” huszárai és gyalogosai is. A magyar huszárságot a székesfehérvári és egri huszárbandériumok, a budapesti lovas rendőrök és a

kiskunhalasi határőrség lovasai képviselték.

Huszártalálkozó 1988. október 24-30. között került megrendezésére, az Első Reguláris Huszárezred emlékére. Az első „rövidéletű” reguláris huszárezredet 1688 januárjában alapították a bajorok Liedl néven, majd 1688 decemberében szervezték meg Czobor Ádám huszárcsapatából az első magyar sor-huszárezredet. Ebből alakult 1918-ban a 9. sz. Nádasdy huszárezred, tovább működve 1920-tól 1945-ig, (összesen 257 évig) mint m. kir. Nádasdy Ferenc 3. honvéd huszárezred. A magyar huszárságot 1954-ben megszüntették az állami díszszemlén való szereplésük után.

A **Magyar Huszár és Lovashagyományőrző Társaság** megalapítását 1988-ban az I. Nemzetközi Huszártalálkozó Stadionban megtartott ünnepsége után határozták el: Dr. Rázsó Gyula, Szilvási István, Galkó Ernő, Cserhalmi Pál, Zachar József és Dr. Pál János. A Budai Várban volt az Alakuló Közgyűlés 1989 januárjában. Ma már megvan a helye és szerepe a magyar társadalomban a huszár hagyományőrzésnek, a Társaság fő célja a magyar huszár- és lovashagyományok fenntartása a megalakuláskor még 168, ma már csak 84 taggal.

A társaság elnöke 1991 óta Fodor Lajos vezérezredes, a Honvédelmi Minisztérium volt államtitkára, helyettese dr. Pál János ügyvezető elnök a magyar lovastársadalom ismert személyisége.

II. Nemzetközi Huszártalálkozó - Budapest, 1989. szeptember 28.-október 01.

A találkozó célja megemlékezni a XVIII-XIX. század huszárságának „virágkoráról” és a kor legjelentősebb huszárszemélyiségeiről. Tisztelgés az emberiség fejlődéséért vívott csatákban és a XX. század embertelen háborúiban hősi halált haltak, a gépfegyverekkel egyenlőtlen küzdelemben hű bajtárs lovaikkal együtt elesettek előtt.

A Kincsem Parkban megrendezett találkozón öt nemzet huszárjai képviseltették magukat, valamint részt vettek rajta hortobágyi és bugaci csikósok, fogatosok.

III. Nemzetközi Huszártalálkozó – Nagycenk, 1991. szeptember 20-22.

Gróf Széchenyi István születésének 200. évfordulóján 1991. szeptember 20-22-én Nagycenken került megrendezésre a Nemzetközi Lovasverseny és Huszártalálkozó. A programfüzet mottóját Széchenyi Lovakrul című könyvéből vették: „...felderült homlokkal, nemes és mennyei vetélkedés tisztán lobogó lángjával lépünk a pályára.”

A Gróf Széchenyi István Nemzetközi Lovasverseny öt programja: Alpok-Adria Kupa, Nemzetközi díjugrató Verseny, Gr. Széchenyi István Nemzetközi Díjlovagló Verseny, Medosz Kupa Főiskolás Bajnokság. A programfüzetben szerepelt Dr. Rázsó Gyula hadtörténész írása is, amely a voltizsálás (művészi lovastorna), magyar fogat, puszta-ötös, a díjlovaglás, díjugratás témakörét és szabályait ismertette.

IV. Nemzetközi Huszártalálkozó és Történelmi lovasbemutató

A könnyűlovasság napja a huszárok ünnepe 1996. augusztus 17-20. helyszín Budapest Nemzeti Lovarda (TATTERSAAL). Részvételre felkérték 11 ország történelmi lovasgyesületeit, hogy együtt ünnepeljék a lovaskatonákat, a régi magyar és európai hagyományok népeket összekötő értékét, közös múltunk egy darabját.

Dr. Rázsó Gyula hadtörténész Beköszöntőjében meghívta a közönséget erre a találkozóra a Magyar Huszár és Lovas Hagyományőrző Társaság és a Magyar Lovas Szövetség nevében. Visszatekintve az első nemzetközi találkozó óta eltelt nyolc évre, megállapítja, hogy a célok nem változtak, ma is hirdetik a magyar katona becsületét a huszár lovas hagyományok ébrentartásával. Különös jelentőséget ad ennek a találkozásnak a millecentenárius, országalapításunk 1100. évfordulójának ünneplése és az, hogy majd szorosabban Európához tartozunk EU csatlakozásunkkal. Ismert tény, hogy mi magyarok tettük népszerűvé a huszár harcmodort, virtust a világ sok országában.

A Magyar Huszár és Lovashagyományőrző Társaságnak több mint negyed százada kiváló

kapcsolata van a francia, angol, német, osztrák, lengyel, dán, svájci, belga, cseh, szlovák és portugál huszár szervezetekkel. A Jugoszláv jogutód tagállam Horvátország Sinji Alka alakulatával is megmaradt a jó kapcsolatunk.

Kitűnő az együttműködésünk a Széchenyi Társasággal, a Kossuth Szövetséggel, az 1956-os Magyar Szabadságharcos Világszövetséggel stb. ... Ezenkívül jó a kapcsolatunk a megyei, városi és községi önkormányzatokkal. Egyesületünk javaslatára 27 év alatt három általános iskola vette fel híres huszárok nevét: Baracska község Kozma Ferencről, Karancskeszi Platthy Józsefről, Karcag pedig Kováts Mihályról nevezte el általános iskoláját. Ez idő alatt öt városban avattunk huszár-, vagy lovasszobrot. 2014. december elején a Limanovai Katonai Temetőben tartott megemlékezésen a szervezet képviselői elhelyezték koszorújukat Muhr Ottmár ezredes sírjánál, akinek tavaly december elején pedig mellszobrát is felavatták Sopronban. Az I. Nemzetközi Huszártalálkozón 1988-ban Dr. Rázsó Gyula hadtörténész, alelnök ezzel fejezte be a beszédét: „Napjainkban a huszárság már a múlté. Csupán parádékon, lovas bemutatókon tündökölnek lovas tudományukkal, sajátosan szép, magyaros egyenruhájukkal. Emlékezni rájuk tehát nem valamiféle harcias nosztalgia, hanem a régi magyar és európai hagyományok népeket összekötő értéke, közös múltunk egy darabja.”

5. Indoklás a Hungarikumok Gyűjteményébe történő felvétel mellett, kitérve a nemzeti érték országos jelentőségének bemutatására

A MAGYAR HUSZÁR (Laudáció)

Huszár. Egy magyar szó, amelyet a magyarsággal valaha érintkezett szinte minden más mai nép nyelve átvett. Huszár. Egy magyar jelenség, amely ugyanazt a képet ébreszti fel minden más anyanyelvű népben is.

Huszár. Az a lovaskatona, aki leffentyűs csákófüvet vagy forgós csákót, gazdagon zsinórozott dolmányt és szűk nadrágot, színes fonott övet és sarkantyús rövidszárú csizmát, balvállán átvetett, ugyancsak gazdagon zsinórozott mentét visel. Huszár. Vállszijon tartott szablyát és tarsolyt hord, a nyeregkapára erősített karabélyt és deli pár pisztolyt is kéznél tart.

Huszár. Egy magyar szó és egy magyar fogalom, amely mindenki számára ugyanazt jelenti itthon és a nagyvilágban mindenütt. Huszár. Nekünk, magyaroknak az a nemzeti jelkép, akiben az ősi magyar lovasharcosnak a tűzfegyverek korában való újjászületését látjuk. Huszár. Minden más népbelinek is az a magyar könnyűlovas, aki az elmúlt fél évezredben ott virtuskodott a török háborúban, családi tűzhelye, szülőföldje védelmében, a Habsburg-ellenes szabadságharcokban nemzeti jogainak biztosításáért, a dinasztikus háborúban uralkodója hívó szavát követve. Huszár. Az a szó és az a jelenség, amely mindenki számára egyet jelent azzal, hogy magyar, a magyar hadi tudást, szokást és műveltséget testesíti meg.

Huszár. Harmincnégy országban más népek fiainak az a harcosa, aki magyar mesterétől elsajátította a felderítés, portyázás, lesvetés, rajtaütés, váratlan lovasroham és kézitusa magyar módját. Huszár. Az az ember, aki az egyik utolsó szabályzat szerint „jóságos természet mellett bátorszívű, aki „önmagában, lovában, fegyverében bízik”, aki „a legváltóságosabb helyzetben is merész elhatározásra jut, azt nyomban tettel követi, és nem ismer nehézséget”. Huszár. Az a harcos, akiben a váratlan vakmerőség a kiszámított cselekedettel, a ravaszság a lovagiassággal, a kitartás az időben való távozással egyesülten nyilatkozik meg. Huszár. Az a szó és az a fogalom, amely méltó a magyar örökség keretébe való felvételre, hiszen a mögötte megjelenő alakot itthon és a nagyvilágban hungaricumként számtalanszor megörökítették művészi alkotások a legkülönbözőbb műfajokban.

Magyar huszár volt a Mária Terézia szolgálatában tábornagyi méltóságra jutott Hadik

András, aki örökül hagyta: „Megmásíthatatlan törvényként tűztem ki magam elé életem alapelve gyanánt, hogy a jó erkölcsöt és a becsületet az élet hiú és ingadozó örömeinél és szerencsésénél többre becsülöm.”

Magyar huszár volt a II. Rákóczi Ferencsel idegenbe szorult és pályája csúcán Franciaország marsalljává emelkedett Bercsényi László, aki tekintetét állandóan hazájára vetve, magyarul sóhajtott fel: „Már régen hazából kirekesztettem, majd már harminc esztendeje, hogy bujdosóvá lettem. /.../ De az Szívem s Vérem magyar, s holtig vonszon édes Hazám felé.”

Magyar huszár volt Kováts Mihály, aki egyenesen az Újvilágba sietett, hogy az amerikai függetlenségi háborúban ezredes-parancsnokként elszenvedett hősi halálával igazolja szavai őszinteségét: „Önként és szabad akaratomból érkeztem ide, /.../ hogy a szabadságért a leghívebben feláldozzam egész magamat.” Magyar huszár volt az ifjú önkéntesből főhadnagyságra előléptetett Széchenyi István, aki így írt: „Mindenem, ami van, vérem és életem, királyomé és hazámé. Csak az a tudat, hogy mindig becsületesen és tisztességesen járok el, maradjon nekem.”

Hozzájuk hasonlóak voltak azok a magyar harcosok, akikre vonatkozóan a honvédséget szervező Kossuth Lajos így intézkedett: „A huszárezredeknél, /.../ amelyeknél a szellem a leghazafiasabb, minden maradjon a régienél.”

Huszárok voltak az uralkodói akaratból korábban és későbben háborúba küldött magyar és más népbeli harcosok is, akikre leginkább Illyés Gyula szavai illenek: „Látták, vagy nem a céljuk,/ azt jól látták, hogy nincs visszafelé út;/ a múlt, ahogy füst-vetve összeomlott,/ úgy lökte őket, mint löpor az ólmot:/ előre! és ők vállalták a sorsot, --/ Mondd hát velem, hogy dicsőség reájok.”

Dicsőséges haditetteket utoljára a XX. század két világháborújában hajtott végre a Magyar Huszár. Félévezredes létezés és működés után az atomháborúk korának beköszöntével utolsó békebeli egységei felett is eljárt az idő. A még élő huszárok, az ő tetteiket tisztelők és az eleik hagyományát őrizők bandériumokban, egyesületekben emlékeznek a dicső tettekre a hétköznapiokon, adnak díszegységekkel ünnepi jelleget nemzeti ünnepeinken. Így, ha már nincs is, aki a huszárszabályát vagy a huszárkarabélyt családi tűzhelye, szülőföldje, megalázott nemzete védelmében előkapja, elevenen őrzött hagyományon túl immár örökségként megörökítve is, tovább él a Magyar Huszár.

Dr. habil. Zachar József D. Sc.
nyugállományú honvéd ezredes,
az Eszterházy Károly Főiskola
egyetemi tanára, a Magyar
Hadtörténelem Nemzeti Bizottságának
elnöke, és a

MAGYAR HUSZÁR ÉS LOVASHAGYOMÁNYŐRZŐ TÁRSASÁG tiszteletbeli elnökségi tagja.

„A magyar huszárok helytállása a szabadságharcban példamutató. Vitéz tetteiknek se szeri, se száma. Helytálltak lovassággal, gyalogsággal, tűzérsséggel, gyakran sokszoros túlerővel szemben. Megtestesítették a legszebb katonaevényeket, a legnemesebb magyar lovas hagyományokat, miközben sok ezren áldozták életüket a hazáért! Az 1848/49-es szabadságharc nem véletlenül hagyott olyan mély nyomokat nemzetünk életében, hogy mind a mai napig sorsdöntő kérdésekben mértékadó eszmeiséget jelent! Százötven éve a magyar lovas katona képe a legtöbb ember képzeletében 48-as huszárként jelenik meg. Alakja átszővi a népmeséket, megjelenik a népdalokban, pásztorfaragásokon, néptánc-motívumokban – a költészet, irodalom és a kultúra minden területén jelen van. A huszár igazi hungarikum. Nincs a világon olyan nemzet, amelynek életét, kultúráját, tudati világát olyan gazdagon átszőné a lovas katona jelensége, mint a magyart!” - Dr. Hecker Walter-Karádi Ilona Lovas nemzet A magyarság és a ló évezredek átívelő barátságáról A huszárirodalomban több legidősebb huszár szerepel, de igazán a legidősebb volt vitéz Nagy Kálmán ny. huszárezredes (1909-2010), aki a Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében 2007

szeptemberében katonásan szalutálva átvette a „Félévezredes a magyar huszár” Magyar Örökség Díszoklevelet, és akinek Temetése - minthogy a Honvédelmi Minisztérium saját halottja volt - katonai tiszteletadással történt Budakeszin.

6. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Bibliográfia

A magyar nyelv szótára a magyar tudományos akadémia megbízásából készítettek Czuczor Gergely - Fogarasi János MTA rendes tagok. Második kötet. Pest. Emich Gusztáv magyar akadémiai nyomdásznál. 1864.

Dr. Hecker Walter-Karádi Ilona Lovas nemzet A magyarság és a ló évezredekén átívelő barátságáról)

Lázár Balázs – Soós Péter – Szabó Péter – Szántó Nóra: Huszárkönyv; Szerkesztette Szántó Nóra NEMZETI KÖNYVTÁR sorozat 46. kötete, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Budapest 2015 *Bibliográfia* a kötet 323-332. oldalain, ebből válogatás:

Csihák György (szerk.): A magyar huszárság története. A lovasműveltség sajátosságai. Budapest-Zürich, 2004.

Kelenik József-Ságvári György-Szabó Péter-Zachar József: A magyar huszár. Budapest, 2000.

Ságvári György-Somogyi Győző: Nagy huszárkönyv. Budapest, 1999.

Adonyi-Náredy Ferenc-Nagy Kálmán: Magyar huszárok a II. világháborúban. Budapest, 1990.

Darkó Jenő: A magyar huszárság eredete. Pécs, 1937.

Sóldos László: Huszárelet-gyöngyélet? Visszaemlékezések. Budapest, 2006.

Eszenyi László: Híven mindhalálig: Az amerikai függetlenségi háború magyar hőséneke, Fabricy Kováts Mihály huszár ezredes élete és hősi halála. Budapest, 2003.

Farkas Gyöngyi (szerk.): Mária Terézia hadvezére. Hadik András Hadtörténelmi Levéltárban őrzött iratainak levéltári segédlete. Budapest, 2002.

Forster Gyula: Gróf Bercsényi László, Franciaország magyar marsallja. Budapest, 1925.

Györffy-Villám András: Az utolsó huszárok. Budapest, 2007.

Rédvay István: Huszáraink hazatérése 1848/49-ben. Budapest, 1942.

Ságvári György-Somogyi Győző-Szabó Péter: Honvédhuszárok. Magyar királyi honvédelovasság 1920-1945. Budapest, 2001.

Takács József: Simonyi óbester, a legvitézesebb huszár. Budapest, 1941.

Zachar József: Franciaország magyar marsallja, Bercsényi László. Budapest, 1987.

Zsuffa Sándor: A huszár szó és a magyar huszárság eredete hajdani hadszervezeti rendszerünk megvilágításában. Budapest, 1935.

Honlapok:

<http://nadasdymuzeum.hu/index.php>

• Huszárok megjelenése és működése a 15-16. században

<http://szapolyai.hupont.hu/102/arvai-levente-huszarok-megjelenese-es-mukodese> A végvárak között könnyen és gyorsan mozgó lovascsapat a huszárság, ... Ez is mutatja az első huszárok agresszivitását és barbárságát.

<http://www.defense.gouv.fr/terre/l-armee-de-terre-au-contact/le-niveau-divisionnaire/3e-division/1er-regiment-de-hussards-parachutistes>

<http://www.defense.gouv.fr/terre/dossiers/14-juillet-2016/3e-regiment-de-hussards>

<http://forsvaret.dk/ghr/Pages/default.aspx>

<http://www.defense.gouv.fr/terre/dossiers/14-juillet-2016/2e-regiment-de-hussards>

<http://british-army-units1945on.co.uk/royal-armoured-corps/queen-s-royal-hussars.html>

<http://www.army.mod.uk/armoured/regiments/26875.aspx>

7. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:
<https://hu.wikipedia.org/wiki/Husz%C3%A1r>

Támogató javaslat

a „magyar huszár” Magyar Értéktárba, illetve hungaricumok közé emelése tárgyában

A huszár – magyar különlegesség, hadi múltunk fontos szereplője, nemzettudatunk vitán felül kedvelt alakja, s mint ilyen, méltán követelhet helyet magának a „Magyar Értéktárban” és a hungaricumok sorában. Egykori tetteit, katonai erényeit hitelesítik a történelem lapjai, kedves lódításait, csínytevéseit őrzik a mesék, anekdoták. Ma, egyenruhás katonaként – itthon, Magyarországon – nem látjuk, másutt igen. De jelen van hagyományörző huszárként, láthatjuk köztéri szobrokon és galériák falán, híres festményeken, régi vásári giccseken, dísztányéron és falvédőn, mézeskalács-huszárként, vagy éppen ólomkatonaként. A huszárból évszázadok alatt, számtalan legendával övezve, alakult ki a magyar katona őstípusa, amely ma is elvehetetlen része nemzeti mitológiánknak.

A huszárok ősei a 14-15. században tűntek fel mint szabad lovasok az oszmán birodalomtól fenyegetett Magyarország déli tájain. Főként a török hódítók féken tartásában volt elévülhetetlen szerepük Fénykoruk a 18. század, ekkortól lettek állandó szereplők Európa hadiszínpadán. Furcsállhatta őket a nyugati szem, szokatlan lehetett egész megjelenésük, a farkocsa font haj, a lekonyuló bajusz, madártollakkal cicomázott amúgy is tarka, zsinóropaszományos ruhájuk, az állati bőrök és prémekek, lószerevényükön a sok csillogó veret, sallang. Egzotikum Közép-Európa délkeleti peremvidékéről – mondhatnánk ma. Magában a huszárjelenségben persze nem volt semmi különlegesség. A csapatnemet a katonai racionalitás hozta létre, taktikai és stratégiai kényszerek; a század háborúinak megvívásához, az agresszív, kezdeményező hadviselési módszerhez szükség volt egy könnyen mozgatható, sokféle harci feladatra igénybe vehető lovasságra. A huszárok pedig szinte erre termettek, ehhez értettek legjobban. Hol felderítésre, hol az ellenfél folytonos zaklatására, rajtaütésre hol a megvert ellenség üldözésére vették igénybe katonai tudásukat. A huszár ejtette foglyul az ellenséges futárokat, zavarta az ellenséges szállítási vonalakat, a század második felében pedig a váratlan erőfölény megszerzésére alkalmazták őket közvetlen lovasrohamokra is. Huszár értéknek az irreguláris harcmód értékei számítottak: a lovas ügyesség, a bátorság, a gyorsaság, a leleményesség, az egyéni képességek, a harckészség, az intuíció. Az olyan, szinte ösztönös

katonai tudás, amely nem igényelt nehezen megtanulható, bonyolult harceljárásokat, és a vezetőktől sem kívánt különösebb stratégiai ismereteket. Küllemük is ennek „belső tartalomnak” felelt meg, furcsaságaik pedig nem is igazán voltak furcsaságok, hanem ennek a sajátos könnyűlovas (huszár) hadikultúrának a természetes velejárói, egy addig csak a huszárok „szülőföldjén”, Magyarországon ismert, különleges mikrovilág viseleti lenyomatai. Ezt exportálták messzibb vidékekre.

A huszár három emberöltő alatt vált a haderő megbecsült lovas katonájává. A 17. század utolsó évtizedeiben megkezdődött folyamat Mária Terézia uralkodás alatt teljesedett ki. Ettől kezdve máig töretlen a huszárság nimbusza. Az első reguláris huszárezredet 1688-ban szervezték meg magyar könnyűlovasokból. A 18-19. században végig töretlen a magyar huszárok jelenléte a mindenkori osztrák császár és magyar király hadseregében. A 19. század közepéig általában tíz-tizenkét, a korszak vége felé tizenhat közös és tíz honvéd huszárezred küzdött a "királyért és hazáért" Európa csataterein. A magyar huszárság történetének egyik legfényesebb fejezetét az 1848-49-es honvédsereg lovassága jegyezte be nemzeti történelmünk aranykönyvébe.

A huszárok szétraizottak egész Európában és a nagyvilágban. A francia, a német, az orosz, a spanyol, a svéd, a dán huszárok tőlük tanulták meg, lesték el a huszármesterséget, az itt, a Kárpát-medencében kifomálódott speciális könnyűlovas tudást és a hozzá tapadó mentalitást. De ez a terjeszkedés nemcsak katonai értelemben volt lényeges, hiszen a huszárok egyben „népi követek” is voltak, más népek rajtuk keresztül nyertek ismereteket magukról a magyarokról is, melyek idővel szinte nemzetkarakterológiai jegyekké váltak. A magyar és a huszár mondhatni szinonim fogalommá alakult; „a magyar – félig huszár”, tartotta, s tartja ma is a német nyelvterületen született szólás.

Támogatom, hogy a „huszár” hivatalosan is a „Magyar Értéktár” része legyen, és helyet kapjon a Hungaricumok sorában. Formálisan, hivatalosan, deklaráltan is. Informálisan már úgylis ott van, régóta.

Budaörs, 2017. április 9-

Dr. Ságvari György
történeasz-muzeológus

Támogató javaslat

a „magyar huszár” hungaricumok körébe történő helyezésére

„Óh, huszár, huszár! Te vagy a magyar szeme fénye. Az Isten téged innepnap teremtett.” – lelkesedett s fohászkodott is egyúttal Szemere Bertalan 1849 válságos téli napjaiban, a legtömörebben megfogalmazva, mit is jelent a magyarság számára a huszár. Igen, már másfél évszázada is a magyar lélek részét képezte ez a speciálisan magyar lovas katona, amely sokkal több lett, mint katona, és több lett, mint lovas. Szimbólumává vált, a hazafiságnak, a virtusnak, az önfeláldozásig terjedő bajtársiasságnak, s mindenek előtt a haza, a nemzet szolgálatára minden körülmények között kész fegyverforgatónak.

A magyarság megmaradásáért az oszmán hódítókkal közel három évszázadon keresztül vívott élet-halál harcban született, s formálódott speciális magyar könnyűlovas katonasággá a huszárság, hogy aztán meghatározó szerepet játsszon nemzetünk valamennyi szabadságharcában. Emiatt vált nemzeti idollá, s mi több, a levett szabadságharcokat követő katonai emigráció révén szerzett nemzetközi hírnevének köszönhetően a tokaji bor mellett azonnal a huszár jutott az eszébe a magyarról a 18. század emberének Európában. Mert a patriotizmus mellett a mesterségének tökélyre vitele is jellemzője volt a magyar huszárnak, így keresve keresték a nagy katonanemzetek is szolgálatba fogadásuk lehetőségét. Így lett a megteremtője, majd kiképzője, tanítómestere a magyar huszár a francia, porosz és orosz modern értelemben vett könnyűlovasságnak, amely nélkül nem lehetett meg sikeresen tevékenykedő hadsereg.

Ma már nem létezik ez a könnyűlovassági csapatnem, bár a nevük még mindig fennmaradt a hadseregekben – fájdalom kimondani, hogy nem a magyar, de a francia és a dán haderőben. (Pontosan jelezve egyszerre máig élő nemzetközi hírnevüket, és a sürgető szükségyszerűséget a magyar hiányosság pótlására. Mert a huszárt nem a köztudatba kell emelni, hiszen az folyamatosan a magyar néplélekben élve mindmáig létezik, csak „kodifikálni” is kellene!) Létezik viszont a huszár, mint a magyar hagyományörzés kiemelkedő, mind hazai, mind pedig nemzetközi téren nagy elismertséggel rendelkező eleme, amely a történelmi, a néprajzi és a katonai vonatkozású hagyományörzésen túl kultúrtörténeti értékek felmutatását is végzi. Az elmúlt 3 évtizedben megizmosodó hagyományörző huszárság a kisközösségek összetartozást kifejező rendezvényeinek és a nemzeti ünnepeinknek is elmaradhatatlan, a közvélemény által elvárt szereplői. S nem csak a szigorúan vett katonai hagyományörzés terén él, hétköznapjaink, vígasságaink részévé is vált. Gondoljunk csak a népmesék, sőt gyermekmesék hősére, a mézeskalács figurájára, vagy a néptánc fergeteges verbunkjára.

Mindezek alapján a legteljesebb mértékben támogatom a magyar huszár hungaricumok körébe emelésére indított kezdeményezést.

Budapest, 2017. április 6.

Dr. Kedves Gyula ezredes
hadtörténész

